

Herverdeling van de arbeid is meer dan arbeidstijdverkorting.

In overeenstemming met de traditie van de arbeidersbeweging is arbeidstijdverkorting in de eerste plaats opgevoerd als een verdedigende eis. Een eis om de werkloosheid te bestrijden in een periode van de om zich heen grijpende economische crisis.

Met name de laatste jaren is onder aanvoering van de vrouwenbeweging ATV naar voren gebracht als een middel tot algemene herverdeling van al het te verrichten werk. Zowel betaald als onbetaald werk.

Een herverdeling die zowel een aanval moet zijn op de werkloosheid, als op de uitsluiting van vrouwen van betaalde arbeid, als op de ongelijke deelname van mannen en vrouwen aan de huishoudelijke arbeid en het (zogenaamde) vrijwilligerswerk.

Dit offensief op de ongelijke verdeling van de totale maatschappelijke arbeid kan alleen slagen bij een verkorting van de arbeidsduur per dag. De huidige vormen van ATV zijn daarmee in nadrukkelijke tegenpraak. Ze verhogen in de meeste gevallen slechts de manoeuvreerruimte voor de werkgever in tijden van slapte van het werk aanbod. Gelijkertijd brengen ze de genoemde herverdeling van het totale werk geen centimeter dichterbij.

Het is dus niet te veel gezegd als we een geweldige kloof constateren tussen wat maatschappelijk nodig is en wat er feitelijk gebeurt.

Dromenland

Maar dat betekent niet dat we eisen die een drastische ATV per dag inhouden - met behoud van koopkracht - als onhaalbaar naar het dromenland moeten verwijzen.

Onze tegenstanders proberen ons dat wijs te maken. Ze zijn het sterkst als wij ons er niet mee bemoeien en de lengte van de arbeidsdag aan het vrije spel van de onderhandelingsstafel overlaten. Juist die onderhandelingsresultaten ontnemen velen van ons de lust voor ATV de direkte strijd aan te gaan. Natuurlijk willen we korter werken - in wezen is elke minuut meegenomen - maar niet voor de geboden prijs. Van een ruimte in de arbeidsdag wordt ATV gemaakt tot een *gat in je portemonnee*. Tegen deze omdraaiing zullen we ons moeten verzetten. De economische crisis zullen we er niet mee oplossen. Beletten dat wij, die de crisis niet veroorzaakt hebben, voor de gevolgen opdraaien, kunnen we wel.

Vrouwen willen echte ATV

De vraag die zich hierbij opdringt, is op de verschillende eisen - 35-, 30-, 25-urige werkweek, respectievelijk 7, 6, 5 uur per dag - die vanuit de vakbeweging en vrouwenbeweging gesteld worden elkaar kunnen versterken. De overeenkomst in de verschillende eisen dient de overtuiging te zijn dat een *botsing* met de regering en werkgevers hierbij onvermijdelijk is. En dat is het geval als het behoud van de

koopkracht aan de eisen ten grondslag ligt en de controle op het volledig bezetten van de vrijkomende arbeidsplaatsen en op de arbeidsproductiviteit in bedrijven en instellingen opgebouwd wordt. Dit laatste om te voorkomen dat stijging van de arbeidsproductiviteit het vrijkomen van arbeidsplaatsen onzichtbaar maakt.

Dit zijn twee van de voorwaarden die min of meer verbonden zijn aan een resolutie van zo'n 700 vrouwen, die op 26 maart jl. op een manifestatie in Utrecht bijeen waren op uitnodiging van het FNV-Vrouwenplatform. Zij riepen de FNV op nu eens eindelijk *actiefen krachtig* op te komen voor een *echte* ATV.

Positieve actie

In deze resolutie staat centraal de herverdeling tussen mannen en vrouwen bij het verrichten van de onbetaalde en betaalde arbeid. Dat wil zeggen een versnelde toegang door 'positieve actie' van vrouwen en meiden tot betaalde arbeid (vrouwen en meiden eerder aannemen en toegang tot de zogenaamde mannenberoepen). Een eis die van groot belang is nu de verscherpende crisis de geringe verworvenheden van vrouwen aantast en hen het scherpst

'We zijn verontwaardigd over wat er gepresenteerd wordt onder de noemer van arbeidstijdverkorting. In het Centraal Akkoord en de CAO's die op grond daarvan tot stand komen, is niets terug te vinden wat arbeidstijdverkorting voor vrouwen zo belangrijk maakt. Het gaat om de verdeling van betaald en onbetaald werk tussen mannen en vrouwen. Daarom moeten we snel naar een werkdag van 6 uur of een werkweek van 30 uur, om vervolgens uit te komen op een werkdag van 5 uur of een werkweek van 25 uur.'

THEMA: ARBEIDSTIJDVERKORTING - LUKT 'T ... EN HOE DAN?

met werkloosheid treft. Dat wil gelijktijd zeggen: versnelde deelname van mannen aan de onbetaalde arbeid en dat is in de eerste plaats de huishoudelijke arbeid. Met name dit laatste is een onderontwikkeld gebied in de discussie en strijd van de vakbeweging. De eeuwenlange onderdrukking van vrouwen heeft ook in de vakbeweging diepe sporen nagelaten.

Juist op dit gebied - met alle belangenverschillen tussen mannen en vrouwen van dien - hebben de vakbeweging en vrouwenbeweging elkaar nodig en zal de samenwerking uitgebouwd moeten worden. Van beslissende betekenis daarbij is dat de vrouwenstrijd binnen de vakbeweging versterkt wordt en dat de mannelijke leden zich daarvoor *open stellen*. De grootste bedreiging hiervoor wordt gevormd door het uit elkaar laten drijven van de belangen van mannen en vrouwen - werk en inkomen - en daar doorheen in het bijzonder de jongeren onder hen. Het vervangen van voltijd- en deeltijdbanen, met een deeltijdlloon, is daar een voorbeeld van. Evenals het ontslaan van vrouwen ten gunste van mannen en ouderen ten gunste van jongeren. Dit voorkomen is een belangrijke taak.

Maar ook moeten we aan elkaar duidelijk maken dat die herverdeling niet alleen een kwestie is van verkorting van de arbeidsdag. Ingrijpende wijzigingen in de *organisatie van de totale arbeid* dienen ermee gepaard te gaan. Zowel in het productie- en arbeidsproces - wat en hoe wordt er geprocedeerd - als in de kollektieve voorzieningen - krèches, goedkope eethuizen, opvang van de schoolkinderen. Gelijktijd zullen we een intensieve *scholingscampagne* moeten bevechten om iedereen die wil werken (werklozen, andere uitkeringsgerechtigden en huisvrouwen) in de gelegenheid te stellen de vaardigheden te verwerven die nodig zijn voor de verschillende vormen van arbeid.

In deze strijd zullen de optredende krachtsverhoudingen beoordeeld moeten worden. Dan kan nagegaan worden welke eisen voor ATV gesteld moeten worden waarop mensen binnen en buiten de vakbeweging gemobiliseerd kunnen worden.

Een beoordeling

Maken we deze beoordeling op dit moment dan zien we aan de ene kant een terugtrekkende leiding van de vakbeweging, die akkoord gaat met een ATV die zeer geleidelijk ingevoerd wordt. Zonder dat daar veel anders dan loon inleveren tegenover staat. Aan de andere kant zien we onder andere vanuit de vrouwenbeweging zeer vergaande eisen voor ATV, waarin de herverdeling van de maatschappelijke arbeid de kern vormt. Zonder dat de noodzaak van de controle op de vrijkomende arbeidsplaatsen en op het arbeidstempo benadrukt worden en de koopkracht van allen gehandhaafd. De eerder vermelde resolutie is daar een positieve uitzondering op. In het verlengde van die resolutie zal de discussie over de herverdeling van de arbeid intensief voortgezet moeten worden.

Gegeven deze beoordeling van de krachtsverhoudingen, inclusief de krachtige positie van regering en ondernemers om ATV in hun besnoeiingspolitiek op te nemen, lijkt op de korte termijn de 35-urige werkweek een verenigende eis te zijn. Wezenlijk is dat de invoering daarvan in *één keer* afgedwongen wordt, wil het arbeidsplaatsen opleveren. Van

even wezenlijk belang is dat de koopkracht van alle werkkenden en uitkeringsgerechtigden behouden blijft en dat de *kontrol*e in bedrijven en instellingen op de evenredige aanwerving van nieuw personeel en op de arbeidsproductiviteit opgebouwd wordt.

Hans Boot

